

DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh1490>

Geliş Tarihi: 21.11.2018

Kabul Tarihi: 27.12.2018

ÖĞRETMENLERİN OKUL BİNALARININ FİZİKSEL KOŞULLARINA İLİŞKİN ALGILARININ BAZI DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ¹

Abidin DAĞLI² - Gülsen GENÇDAL³

Özet

Bu araştırmanın amacı, kamu ilkokullarında görevli öğretmenlerin buldukları okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algılarının bazı değişkenlere göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını saptamaktır. Araştırmanın evrenini, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, Diyarbakır İl merkezinde bulunan 92 ilkokulda görevli 2450 öğretmen, örneklemini ise, evrenden random yöntemi ile seçilen 27 okul ve bu okullarda görevli 534 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada, Çağlayan ve Yılmaz (2011) tarafından geliştirilmiş olan “Okul Binaları Ölçeği” kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0.05 olarak alınmıştır. Araştırma sonucunda ulaşılan bazı önemli bulgular şöyle sıralanabilir: Araştırmaya katılan öğretmenlerin okul binalarına ilişkin algılarının ortalaması tüm ölçek için ($X=2,99$), “Kısmen Yeterli” düzeyinde saptanmıştır. Öğretmenlerin okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algıları arasında cinsiyete göre sadece “bakım ve güvenlik”,

---

¹ Bu çalışma, Dr. Öğr. Üyesi Abidin DAĞLI'nın danışmanlığında hazırlanan Gülsen GENÇDAL'ın Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

²Dr. Öğr. Üyesi. Dicle Üniversitesi. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü. dagli@dicle.edu.tr.

³Eğitim Yönetimi Bilim Uzmanı. Diyarbakır İli Yenişehir Kaymaklığı. glsngencdal@gmail.com

Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Bazı
Değişkenlere Göre İncelenmesi

medeni durum ve öğrenim durumuna göre ise tüm boyutlarda anlamlı bir fark saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: İlkokul, okul binaları, okul binalarının fiziksel koşulları.

**Investigating Teacher Perceptions on Physical Conditions of School
Buildings in Terms of Some Variables**

Abstract

The aim of this study is to determine the physical conditions of school buildings according the perceptions of teachers in primary schools. The research population consists of 2450 teachers from 92 primary schools in the central district of Diyarbakır in the academic year of 2017-2018. The data collection instrument was applied to randomly selected 534 teachers from 27 schools. In this study "School Buildings Scale" developed by Çağlayan and Yılmaz (2011) was used. The level of significance was 0.05. Some important findings of the study are listed below: For the whole scale, the mean of the physical conditions of school buildings according the perceptions of teachers ($X = 2.99$; Partially Sufficient) was determined. There was a significant difference among the teachers' perceptions about the physical conditions of the school buildings according to gender only in dimension of "care and safety" but according to the marital status and educational status, there was a significant difference in all dimensions.

Keywords: Primary school, school buildings, physical conditions of school buildings.

1. Giriş

Toplumsal ihtiyaçların karşılanması, toplumsal sorunların çözülmesi zorunluluğu, insanı diğer toplum üyeleri ile işbirliği yapmaya, birlikte çalışmaya zorlamaktadır. Bu zorlamanın doğal sonucu olarak da toplumda örgütler ortaya

çıkılmaktadır (Başaran, 1984: 53). Örgüt bir yapı, üyeleri arasındaki ilişkilerin bir örgüsü ve üyeleri tarafından kurulan bir koalisyon olarak görülebilir (Bursalıoğlu, 2015: 15). Çağdaş toplumların hızlı değişme çabalarını günlük olarak yürütmek için kullandıkları araçların en önemlileri örgütler olmaktadır. Örgütler kendilerini değişen koşullara uydurarak, kendilerinin ve üyelerinin yaşamlarını sürdürürler (Ergun, 1981: 12). İşgörenler, zamanlarının önemli bir kısmını örgütlerde geçirirler. Eğitim işgörenleri dediğimiz, yönetici ve öğretmenler hatta öğrenciler de zamanlarının önemli bir kısmını eğitim örgütleri dediğimiz okullarda geçirmektedirler.

Okul, özgün bir toplumsal sistem, formal bir örgüttür (Aydın, 2014: 184). Okul, önceden belirlenmiş eğitim amaçlarına uygun olarak, eğitmek istediği öğrencilere, yeni davranışlar kazandıracak ya da istenmeyen davranışlarını ortadan kaldıracak yaşantılar hazırlayıp sunan bir sistemdir (Başaran, 1993: 71). Okul aynı zamanda sosyal bir çevre anlamına da gelmekte ve barındırdığı topluluğun sosyal gereksinmelerini de karşılamak zorundadır (Erman ve Ayalp-Gümüşburun, 2012: 28). Öğrencilerin okul başarısı ve okulun öğretim etkililiği için okul içi ve okul dışı etmenlerin öğrenmeyi güdüleyici olması ya da en azından bunları engelleyici olmaması gerekir (Celep, 2008: 3). Okulda eğitim-öğretim gören öğrenciler ve diğer işgörenler tarafından kullanılmak üzere tahsis edilmiş, okula ait eğitsel, yönetsel ve servis birimlerinin tamamını içine alan fiziki mekana okul binası denilmektedir (Küçükahmet, 1986: 12-14; Akt. Gök ve Gürol, 2002: 264). Okul binaları öğretmen ve öğrencilerin günlerinin önemli bir kısmını geçirdikleri mekanlardır. Okul binalarının yaşanabilir bir yer olabilmesi için okulun ayırt edici özelliklerinin bulunması ve ayrıca okuldakilerin kendilerini okula ait hissetme duygusunun oluşabilmesi gerekir (Dinç ve Onat, 2002: 52, 53). Eğitimin iyileştirilmesi için okul binalarının kalitesinin oldukça

Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Bazı
Değişkenlere Göre İncelenmesi

kritik bir önemi vardır. Kaliteli okul binaları, okuldaki öğretmen ve öğrencilerin değişen ihtiyaçlarını karşılayan ve öğrenme ve öğretme sürecinde gerçek bir fark oluşturan destekleyici ortamlar sağlar (Blyth, Almeida, Forrester, Gorey ve Hostens, 2012: 3). Okul binalarında gerçekleştirilen öğrenme, öğrencinin motivasyonu ve fiziksel koşullarla ilişkili olan çok karmaşık bir süreçtir. Öğretim kaynakları, öğretmenin kalitesi ve eğitim programının çocuğun eğitiminde önemli bir yeri vardır ve bunlara ek olarak okul binasının fiziksel koşulları da öğrenme ve öğrenci başarısı üzerinde etkilidir (Lyons, 2001: 5). Nitekim Price, Clark, Holland ve Emerton (2009: 16):

“Okul binası bir ilham kaynağı olmanın yanı sıra, öğrenmenin görülebilir bir simgesidir”, ifadesini ileri sürmektedir.

Okul ortamı, bütün yönleriyle öğretim ve öğrenme için uygun bir mekan olmalıdır. Bu bakımdan okul binaları planlanırken, hem sınıfların hem de diğer ortak kullanılan alanların da göz önünde bulundurulması gerekir (Işık, 2014: 62). Eğitim binaları olan okulların doğru yerde yapılmış olması, yeterli büyüklükte olması, gerekli standartlara göre planlanmış olması ve etkin hizmet sunumu eğitimin daha verimli olmasına olanak sağlayacaktır (MEB, 2015).

“Erden’e (1998: 60) göre okul binalarında bulunması gereken özellikler şöylece sıralanabilir: (a) Okul binaları genel görünüşüyle çocuğa güven vermeli, temiz, bakımlı ve sağlam olmalıdır. (b)Okul binalarının büyüklüğü öğrenci sayısı ile uyumlu olmalı, okulda öğrencilerin rahat edebilecekleri, spor yapabilecekleri ve oyun oynayabilecekleri bir bahçe bulunmalıdır. (c) Bina içinde çocukların spor yapmalarına ve sosyal faaliyetlerde bulunmalarına olanak sağlayacak geniş ve kapalı alanlara yer verilmelidir. (d) Binanın içinde dersliklerin yanı sıra en az bir fen ve bir de bilgisayar laboratuvarı ve

kütüphane olmalıdır. (e) Bina içinde öğrenci sayısına ve sağlık koşullarına uygun lavabo ve tuvalet olmalıdır. (f) Derslikler güneş görmeli; aydınlık ve sağlık koşullarına uygun, öğretim araç ve gereçlerin kullanılmasına olanak sağlayıcı donanımına sahip olmalıdır. (g) Sıralar, sandalyeler, lavabolar öğrencilerin fiziksel yapısına uygun olarak hazırlanmalıdır. (i) Binada sınıflar ile yönetici odaları, öğretmen odaları, laboratuvar arasında ulaşım kolay olmalıdır. Binanın yapısı personelin iletişimini aksatmamalıdır”.

Öte yandan Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, Uluslararası İnsan Hakları Belgelerinde okul binalarıyla ilgili ilkelerin özeti bölümünün Uluslararası İnsan Hakları Belgelerinden okul binalarıyla ilgili üretilebilecek ilkeler şu şekilde sıralanmıştır (Yılmaz, 2009: 301, 302):

“ (1) Aktif haldeki okul binaları yeterli sayıda olmalıdır. (2) Okul binaları, çocuğun yaşadığı yere erişilebilir nitelikte olmalıdır. (3) Okul binalarının işlevi, çocuğun sahip olduğu herhangi bir farklılık nedeniyle eğitimini devam ettirmesine veya eğitim ortamının imkânlarından yararlanmasına herhangi bir engel teşkil etmemelidir. (4) Okul binaları, çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve bedensel becerilerinin geliştirilmesini sağlayacak özellikte olmalıdır. Çocuğun sağlığını tehdit eden ve çevre kirliliği yaratan kaynaklardan uzak olmalıdır. (5) Okul binalarında, çocukların çıkarları ve yararları birincil faktör olarak görülmelidir. (6) Okul binalarıyla ilgili asgari standartlar belirlenmeli ve belirlenen bu standartların tüm okullarda uygulanmasını sağlayacak bir sistem kamu otoritesi tarafından kurulmalı ve işletilmelidir. (7) Okul binası, doğal çevreyle uyumlu olmalı ve çocuğun doğal çevreye saygısını geliştirecek niteliklere sahip olması gerekir.(8) Okul binalarındaki mekanların iştirakçi bir eğitimi teşvik edici nitelikte olması önemlidir. (9) Okul binaların tasarımı aşamasında çocuğun katılımı sağlanmalıdır. (10) Okul binalarının, farklı sosyal ve kültürel ortamlardan gelen öğrencilerin, değişen toplum ve toplulukların ihtiyaçlarına göre uyarlanabilir nitelikte olması gerekir”.

Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Bazı
Değişkenlere Göre İncelenmesi

Fiziksel ortamı oluşturan her değişken, eğitime destek de engel de olabilir. Yalnızca ortamda var olan değişkenler değil, aynı zamanda bunların düzenleniş biçimi, görünüşü yani estetiği de eğitsel açıdan öğrencileri etkiler (Becher, 1993: 37-41). Bazı araştırmalar okul binasını sosyal refah aracı olarak göstermektedir (Cellini, Ferreira ve Rothstein, 2010: 258).

Okulun fiziksel yapısı, görünüşü, kullanım biçimi, sağlık koşullarına uygun olması yönleriyle uygun ve çekici olması gerekir. Çünkü temiz, bakımlı ve iyi donanımlı olan okullar, yalnız çalışanların moralini değil, onların davranışlarını da etkiler (Johnson, 1990: 67). Öğretmenler, okulun fiziki ortamından fark ettiklerinden çok daha fazla etkilenirler. İngiltere'de okul binası tarihçisi Malcom Seabourne, "*binanın öğretim yöntemini*" oluşturduğunu ifade etmektedir (Grosvenor vd., 1999; Akt. Sanoff, Clean-Pasalarve Hashas, 2001: 28). Okul binası tasarımıyla, toplumda öğrenme için görünür bir varlık yaratmada, eğitimin algılanan değerini yükseltmede ve eğitim kurumları ile yerel halk, aileler ve okullar arasındaki ilişkiyi güçlendirmede önemli bir role sahiptir. Okul binaları fiziksel koşulları bakımından işaret feneri (değişimi simgeleyen bir sembol) olarak olumlu bir etkiye sahip olabilir (Scottish Funding Council, 2012: 11). Okul binalarının tasarımı ve kullanımı eğitim ve sosyal değerleri aktarmaktadır (Alexander, 2001: 176). Mekan olarak okul ve sınıf düzeninin orada iş yapan insanların; sağlıklarını, duygusal dünyalarını ve performanslarını olumlu veya olumsuz yönde etkilediği uzun zamandır bilinmektedir; bu durum özellikle öğrencileri ve öğretmenleri çok fazla ilgilendirmektedir. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin yapıldığı okullarda bu konu üzerinde önemle durulması ve gerekli düzenlemelerin yapılması eğitimin kalitesini arttırmada oldukça etkili olacaktır (Gündoğdu, 2008: 2).

Okul binalarının fiziksel koşulları ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında direkt ve dolaylı olarak benzer bazı araştırmalar yapılmıştır. Örneğin, yurt içinde; Gök ve Gürol (2002), Dinç ve Onat (2002), Aksu ve Demirel (2011), Yılmaz (2012), Yenice (2013), Usta ve Şimşek (2014), Kaplan (2014), Çağlayan (2014), Şensoy ve Sağsöz (2015), Akbaba ve Turhan (2016); yurt dışında ise Harner (1974), Cheng (1994), Lemasters (1997), Earthman (2002), Schneider (2002), Leemans (2009) ve Kangas (2010) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmalardan mevcut araştırmaya en yakın araştırmalar ve buna ilişkin bulgular şöyledir: Kaplan (2014) tarafından yapılan okul binalarının fizikselyeterliliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi adlı araştırmada; öğretmenlerin okullarını fiziksel olarak yeterli bulmadıkları, binaların; engelli bireyler ve çocuklar düşünülerek tasarlanmadığı ve öğretmen ve öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çağlayan (2014), tarafından yapılan okul binaları ve örgüt iklimi adlı araştırmada; öğretmenlerin okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algılarının “kısmen yeterli” düzeyinde olduğu, öğretmenlerin okul binalarının fiziksel özelliklerine ilişkin algılarının, okul iklimine ilişkin algılarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu saptanmıştır. Akbaba ve Turhan (2016) tarafından yapılan ilköğretim okul binalarının fiziksel sorunlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi adlı araştırmada ise öğretmenlerin önemli bir kısmının okul binalarını fiziksel olarak yeterli görmediği sonucuna ulaşılmıştır. Cheng (1994) tarafından yapılan sınıfın fiziksel özellikleri ile öğrenci performansı arasındaki ilişki konulu araştırmada, fiziksel çevrenin kalitesinin algılanması ile öğrenci performansı arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Schneider (2002) okul binaları akademik çıktıları etkiler mi?, adlı araştırmasında; okul binalarının öğrenmeyi etkilediği, mekansal konfigürasyonların, gürültünün, ısının, soğuğun, ışığın ve havanın niteliğinin öğrenciler ve öğretmenler üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan

Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Leemans da (2009), Belçika'nın Flaman topluluğundaki okulbinalarının kalitesinin izlenmesi adlı araştırmada, çoğu okul binasının, yaşanabilirlik ve güvenliğine temel gereksinimlerini karşıladığını, ancak 21. yüzyılın yeni pedagojik ve sosyal zorlukları söz konusu olduğunda sıklıkla yetersiz kaldığı saptanmıştır.

Görüldüğü gibi, okul binalarının fiziksel yeterliliği ile ilgili gerek yurt içinde gerekse yurt dışında bu araştırma ile ilgili doğrudan yeterli sayıda araştırmaya rastlanılmamıştır. Okul binalarının fiziksel yeterliliği, eğitimin niteliği açısından önemli olmasına rağmen literatürde konuyla ilgili doğrudan yeterli sayıda araştırmaya rastlanılmaması bu çalışmanın yapılmasını gerekli kılmaktadır. Öte yandan yapılan literatür taramasında, Diyarbakır il merkezindeki ilkokullarda görevli öğretmenlerin algılarına dayalı olarak okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin herhangi bir araştırmanın yapılmadığı sonucuna varılmıştır. Bu araştırma ile, kamu ilkokullarında görevli öğretmenlerin buldukları okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algılarının bazı değişkenlere göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarının, mevcut okul binalarının fiziksel koşullarının iyileştirilmesinde ve yeni inşa edilecek okul binalarının ihtiyaçlara cevap verecek şekilde düzenlenmesinde önemli katkılar sağlayacağı, ayrıca uygulamanın içerisinde bulunan yönetici ve öğretmenlere ve bununla birlikte ileride bu alanda bilimsel araştırma yapacak olan araştırmacılara ışık tutacağı ümit edilmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, kamu ilkokullarında görevli öğretmenlerin buldukları okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algılarının bazı değişkenlere göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını saptamaktır. Bu

temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. İlkokullarda görevli öğretmenlerin buldukları okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algıları nasıl bir dağılım göstermektedir?

2. İlkokullarda görevli öğretmenlerin buldukları okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algıları; (a) cinsiyet, (b) medeni durum ve (c) öğrenim durumu değişkenlerine göre anlamlı bir fark oluşturmakta mıdır?

2. Yöntem

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama aracı ve verilerin analizi üzerinde durulmuştur.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nicel araştırma yöntemi modellerinden tarama modeli kullanılmıştır. “Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır(Karasar, 2009: 76)”.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında, Diyarbakır İl merkezindeki resmi ilkokullarda görevli öğretmenler (branş öğretmenleri hariç) oluşturmaktadır. Diyarbakır İl merkezinde 92 ilkokul olup, bu okullarda toplam 2450 öğretmen görev yapmaktadır. Araştırmada örnekleme yöntemlerinden random (şans) yöntemi kullanılmıştır. “Random yönteminde objeler evrenin bir noktasında değil her yerinde seçilir. Seçilmek için herkese eşit şans tanınmıştır. Kimin seçileceğinin önceden tahmin edilmesi olanaksızdır (Kaptan, 1991:120)”.

Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Bazı
Değişkenlere Göre İncelenmesi

Araştırmanın örneklemini ise, evrenden random yöntemi ile seçilen 27 okul ve bu okullarda görevli 534 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 48,9'u kadın, % 51,1'i erkek; %83,5'i evli,%16,5'i ise bekârdır. Öte yandan öğretmenlerin %86,0'sı lisans, % 8,60'ı yüksek lisans ve %5,40'ı ise önlisans mezunudur. Örneklemin evreni temsil etme oranı %21,79'dır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada, Çağlayan ve Yılmaz (2011) tarafından geliştirilmiş, geçerliği ve güvenilirliği saptanmış, kamu okullarında görevli öğretmenler üzerinde uygulanmış olan “Okul Binaları Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçekte okul binaları ile ilgili dört boyut ve 45 madde yer almaktadır. Birinci boyut olan “Öğrenciler İçin Ayrılan Alanlar” 14 maddeden (9, 10,11, 12, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 31, 32, 33, 35), ikinci boyut olan “Bakım ve Güvenlik” 12 maddeden (26, 27, 29, 30, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45), üçüncü boyut olan “Öğretim Alanları” 11 maddeden (2, 3, 4, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 34, 43) ve dördüncü boyut olan “Genel Görünüm” ise 8 maddeden (1, 5, 6, 7, 8, 19, 28, 37) oluşmaktadır. Ölçme aracındaki sorulara verilen yanıtlar; “Çok Yetersiz (1)”, “Yetersiz (2)”, “Kısmen Yeterli (3)”, “Oldukça Yeterli (4)” ve “Tamamen Yeterli (5)” şeklinde 5’li likert şeklinde derecelendirilmiştir. Orijinal ölçekteki 5. derecelendirme olan “Yeterli” ifadesi “Tamamen Yeterli” olarak değiştirilip kullanılmıştır. Ortalamalar yorumlanırken ölçme aracında yer alan maddeler için; 1.00-1.79 arasındaki ortalama değerlerin “Çok Yetersiz”, 1.80-2.59 arasındaki ortalama değerlerin “Yetersiz”, 2.60-3.39 arasındaki ortalama değerlerin “Kısmen Yeterli”, 3.40-4.19 arasındaki ortalama değerlerin “Oldukça Yeterli” ve 4.20- 5.00 arasındaki ortalama değerlerin ise “Tamamen Yeterli” derecesinde yer aldığı kabul edilmiştir.

Çağlayan ve Yılmaz (2011) tarafından yapılan analizlere göre ölçeğin birinci faktörde faktör yük değerleri 0,541 ile 0,760 arasında değişmekte ve bu faktör, toplam varyansın %50,13'ünü açıklamaktadır. İkinci faktöre ait faktör yükleri 0,525 ile 0,683 arasında değişmektedir ve bu faktör, toplam varyansın %5,52'sini açıklamaktadır. Üçüncü faktörde yer alan maddelerin faktör yüklerinin 0,503 ile 0,654 arasında değiştiği ve bu faktörün toplam varyansın % 3,79'unu açıkladığı saptanmıştır. Dördüncü ve son faktördeki maddelerin faktör yükleri ise 0,512 ile 0,738 arasında değişmektedir ve bu faktör, toplam varyansın % 3,44'ünü açıklamaktadır. Cronbach Alpha değerlerine bakıldığında; birinci boyutta .955, ikinci boyutta .932, üçüncü boyutta .926, dördüncü boyutta .908 ve ölçek toplamında ise .976 olarak saptanmıştır.

Bu araştırmada kullanılan ölçme aracı iki bölümden oluşmaktadır. *Birinci bölümde*, kişisel bilgiler adı altında katılımcıların “cinsiyet”, “medeni durum” ve “öğrenim durumu” ile ilgili bilgiler, *ikinci bölümde* ise, “Okul Binaları Ölçeği” ile ilgili maddeler yer almaktadır. Araştırmada “Okul Binaları Ölçeği”ne ait Cronbach Alpha iç tutarlılık kat sayıları “Öğrenciler İçin Ayrılan Alanlar” boyutu için ,93; “Bakım ve Güvenlik” boyutu için ,91; “Öğretim Alanları” boyutu için ,89; “Genel Görünüm” boyutu için ,88 ve tüm ölçek için ise ,97 olarak saptanmıştır.

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada öncelikle SPSS paket programından yararlanılarak verilerin normallik ve homojenliğine ilişkin analizler yapılmıştır. Bu işlem sonucunda tüm boyutlarda çarpıklık ve basıklık değerlerinin +2 ve -2 aralığında olduğu tespit edilmiş (George ve Mallery, 2010) ve verilerin normal dağılım gösterdikleri görülmüştür. Bu nedenle yapılan analizlerde parametrik

Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Bazı
Değişkenlere Göre İncelenmesi

testler uygulanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde; ortalama, standart sapma, t-
testi ANOVA hesaplamalarından yararlanılmıştır. Anlamlılık düzeyi .05 olarak
alınmıştır.

3. Bulgular

Bu bölümde sırasıyla; (1) İlkokullarda görevli öğretmenlerin
buldukları okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algılarının nasıl bir
dağılım gösterdiğine, (2) İlkokullarda görevli öğretmenlerin buldukları okul
binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algılarının; (a) cinsiyet, (b) medeni durum,
(c) öğrenim durumu değişkenlerine göre anlamlı bir fark oluşturup
oluşturmadığına yer verilmiştir.

3.1. Öğretmenlerin Buldukları Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Dağılımı

Öğretmenlerin okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algılarının
ortalama ve standart sapma puanları ve düzeyleri Tablo 1’de sunulmuştur

Tablo 1. Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının
Ortalama ve Standart Sapma Puanları ve Düzeyleri

	İfadeler	$\bar{X}$	SS	Düzye
1	Okul binasından bahçeye ulaşılabilirlik	3,96	,94	Oldukça Yeterli
2	Öğrenime elverişli bina yapısı	3,41	1,12	Oldukça Yeterli
3	Engelliler için olanaklar	2,20	1,09	Yetersiz
4	Öğrencilerin bedensel boyutlarına uygun şekilde tasarlanmış bina yapısı	2,81	1,13	Kısmen Yeterli

Abidin DAĞLI - Gülsen GENÇDAL

5	Pencerelerden doğal ışık alınabilmesi	3,66	,96	Oldukça Yeterli
6	Pencerelerden dışarının görüntüsünün alınabilmesi	3,54	,99	Oldukça Yeterli
7	Binanın ana girişinin açıkça görünürlüğü	3,64	1,03	Oldukça Yeterli
8	Okul girişinin genişliği	3,43	1,10	Oldukça Yeterli
9	Okul bahçesindeki yeşil alanlar	2,71	1,28	Kısmen Yeterli
10	Öğrenciler için açık oyun alanları	2,92	1,21	Kısmen Yeterli
11	Bireysel öğrenme stillerine uygun açık öğrenme alanları	2,57	1,08	Yetersiz
12	Bireysel öğrenme stillerine uygun sınıflar	2,41	1,04	Yetersiz
13	Sanat eğitimi (müzik, resim, teknoloji ve tasarım, ...) için sınıflar	1,81	,94	Yetersiz
14	Fen/bilim eğitimi için sınıflar	1,83	,96	Yetersiz
15	Öğretmenler odasının genişliği	3,46	1,10	Oldukça Yeterli
16	Rahat, konforlu sınıflar	2,65	1,07	Kısmen Yeterli
17	Öğrenmeyi teşvik eden sınıf ortamı	2,75	1,04	Kısmen Yeterli
18	Sınıflardaki ısı düzeyinin uygunluğu	3,74	1,00	Oldukça Yeterli
19	Sınıfların aydınlatma düzeyi	3,62	1,02	Oldukça Yeterli
20	Yemek yemek için bina içinde alanlar	1,96	1,03	Yetersiz
21	Yemek yemek için bina dışında alanlar	2,08	1,04	Yetersiz
22	Öğrencilerin gürültü yapabileceği ve fiziksel etkinliklerde bulunabilecekleri ortamlar	2,34	1,10	Yetersiz
23	Öğrencilerin dinlenebilecekleri, kendi kendilerine kalıp düşünebilecekleri sessiz ortamlar	1,97	,97	Yetersiz
24	Okul binası içinde yön gösteren işaretler	3,03	1,20	Kısmen Yeterli
25	Okul bahçesinde yön gösteren işaretler	2,74	1,19	Kısmen Yeterli
26	Okul binasının dış cephesinin bakımlılığı	3,23	1,07	Kısmen Yeterli

Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

27	Okul binasının içyapısının bakımlılığı	3,40	2,03	Oldukça Yeterli
28	Okul binasının görsel çekiciliği	3,16	1,18	Kısmen Yeterli
29	Okul binası içinde güvenlik	3,29	1,11	Kısmen Yeterli
30	Okul bahçesinde güvenlik	3,25	1,12	Kısmen Yeterli
31	Öğrenciler için emniyetli eşya saklama yerleri	2,13	1,03	Yetersiz
32	Her bir öğrencinin kişisel eşyaları için tasarlanmış yerler	1,83	,98	Yetersiz
33	Velilerle görüşme alanları	2,29	1,08	Yetersiz
34	Öğretmenler için tuvalet/lavabo sayısı	2,77	1,18	Kısmen Yeterli
35	Okul bahçesinin genişliği	3,13	1,17	Kısmen Yeterli
36	Merdiven basamaklarının yüksekliği	3,44	,94	Oldukça Yeterli
37	Pencerelerin büyüklüğü	3,60	,88	Oldukça Yeterli
38	Sınıf kapılarının genişliği	3,66	,88	Oldukça Yeterli
39	Tuvaletlerin bakımı ve temizliği	2,99	1,19	Kısmen Yeterli
40	Sınıfların bakımı ve temizliği	2,97	1,21	Kısmen Yeterli
41	Okul bahçesinin bakımı ve temizliği	3,14	1,15	Kısmen Yeterli
42	Okul binasında geri dönüşüm kutuları	2,80	1,20	Kısmen Yeterli
43	Sınıflarda yankı düzeyi	3,02	1,03	Kısmen Yeterli
44	Koridorların aydınlığı	3,33	1,04	Kısmen Yeterli
45	Duyuru panoları	3,62	1,00	Oldukça Yeterli
Toplam		2,99	1,09	Kısmen Yeterli

Tablo 1’de görüldüğü gibi, öğretmenlerin okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algılarının genel ortalaması ($X = 2,99$) “Kısmen Yeterli” düzeyinde saptanmıştır. Öğretmenlerin algılarına göre en yüksek ortalamaya sahip ilk üç madde sırasıyla: (1) “Okul binasından bahçeye ulaşılabilirlik ($X = 3,96$; Oldukça Yeterli)”, (2) “Sınıflardaki ısı düzeyinin uygunluğu ($\bar{X} = 3,74$; Oldukça Yeterli)”ve (3) “Pencerelerden doğal ışık alınabilmesi ($\bar{X} = 3,66$; Oldukça Yeterli)” ve “Sınıf kapılarının genişliği ($\bar{X} = 3,66$; Oldukça Yeterli)” maddeleridir. En düşük ortalamaya sahip ilk üç madde ise sırasıyla; (1) “Sanat eğitimi (müzik, resim, teknoloji ve tasarım,...) için sınıflar ($\bar{X} = 1,81$; Yetersiz)”, (2) “Fen/bilim eğitimi için sınıflar” ($\bar{X} = 1,83$; Yetersiz)” ve (3) “Her bir öğrencinin kişisel eşyaları için tasarlanmış yerler ($\bar{X} = 1,83$; Yetersiz)” maddeleridir.

3.2. İlkokullarda Görevli Öğretmenlerin Buldukları Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının; (a) Cinsiyet, (b) Medeni Durum, (c) Öğrenim Durumu Değişkenlerine Göre Anlamlı Fark Oluşturup Oluşturmadığına İlişkin Bulgular

3. 2.1. Cinsiyete Göre Öğretmenlerin Buldukları Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algıları

Cinsiyete göre öğretmenlerin okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algılarının anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını tespit etmek için yapılan t-testi sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Tablo 2. Cinsiyete Göre Öğretmenlerin Buldukları Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarına Yönelik T-Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	$\bar{X}$	N	Ss	t	sd	p
Öğrenciler İçin Ayrılan Alanlar	Kadın	261	2,38	,79	-1,73	532	,084
	Erkek	273	2,50	,79			
Bakım ve Güvenlik	Kadın	261	3,18	,88	-2,06	532	,039*
	Erkek	273	3,33	,82			
Öğretim Alanları	Kadın	261	2,71	,74	-1,95	532	,052
	Erkek	273	2,83	,71			
Genel Görünüm	Kadın	261	3,52	,78	-1,55	532	,121
	Erkek	273	3,62	,72			
Toplam Ölçek	Kadın	261	2,88	,74	-2,03	532	,043*
	Erkek	273	3,00	,69			

(*p < .05)

Tablo 2’de görüldüğü gibi, cinsiyete göre öğretmenlerin buldukları okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algıları arasında sadece *bakım ve güvenlik* boyutu ve tüm ölçek için anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Hem *bakım ve güvenlik* boyutunda hem de ölçek toplamında erkek öğretmen algılarının kadın öğretmen algılarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

3. 2.2. Medeni Duruma Göre Öğretmenlerin Buldukları Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algıları

Medeni duruma göre öğretmenlerin buldukları okul binalarının fiziksel

koşullarına ilişkin algılarının anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını tespit etmek için yapılan t-testi sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. *Medeni Duruma Göre Öğretmenlerin Buldukları Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarına Yönelik T-Testi Sonuçları*

Boyut	Medeni Durum	N	$\bar{X}$	Ss	t	sd	p																																												
Öğrenciler İçin Ayrılan Alanlar	Evli	446	2,48	0,81	2,60	532	,009*																																												
	Bekar	88	2,24	0,66				Bakım ve Güvenlik	Evli	446	3,31	0,85	2,99	532	,003*	Bekar	88	3,01	0,81	Öğretim Alanları	Evli	446	2,81	0,73	2,83	532	,005*	Bekar	88	2,57	0,69	Genel Görünüm	Evli	446	3,61	0,75	2,56	532	,011*	Bekar	88	3,39	0,76	Toplam Ölçek	Evli	446	2,98	0,72	3,03	532	,003*
Bakım ve Güvenlik	Evli	446	3,31	0,85	2,99	532	,003*																																												
	Bekar	88	3,01	0,81				Öğretim Alanları	Evli	446	2,81	0,73	2,83	532	,005*	Bekar	88	2,57	0,69	Genel Görünüm	Evli	446	3,61	0,75	2,56	532	,011*	Bekar	88	3,39	0,76	Toplam Ölçek	Evli	446	2,98	0,72	3,03	532	,003*	Bekar	88	2,73	0,66								
Öğretim Alanları	Evli	446	2,81	0,73	2,83	532	,005*																																												
	Bekar	88	2,57	0,69				Genel Görünüm	Evli	446	3,61	0,75	2,56	532	,011*	Bekar	88	3,39	0,76	Toplam Ölçek	Evli	446	2,98	0,72	3,03	532	,003*	Bekar	88	2,73	0,66																				
Genel Görünüm	Evli	446	3,61	0,75	2,56	532	,011*																																												
	Bekar	88	3,39	0,76				Toplam Ölçek	Evli	446	2,98	0,72	3,03	532	,003*	Bekar	88	2,73	0,66																																
Toplam Ölçek	Evli	446	2,98	0,72	3,03	532	,003*																																												
	Bekar	88	2,73	0,66																																															

(*p < .05)

Tablo 3’de görüldüğü gibi, medeni duruma göre öğretmenlerin buldukları okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algıları tüm boyutlarda ve ölçek toplamında anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Tüm boyutlarda ve ölçek toplamında evli öğretmen algılarının bekar öğretmen algılarından daha yüksek olduğu saptanmıştır.

3.2.3. Öğrenim Durumuna Göre Öğretmenlerin Buldukları Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algıları

Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Öğrenim durumuna göre öğretmenlerin buldukları okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algılarının anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığını tespit etmek için yapılan ANOVA sonuçlarına ilişkin bulgular Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 4. Öğrenim Durumuna Göre Öğretmenlerin Buldukları Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarına Yönelik ANOVA Sonuçları

Boyutlar	Varyans Kaynağı	Kareler toplamı	Kareler ortalaması	Sd	F	P	Farkın Kaynağı
Öğrenciler için Ayrılan Alanlar	Gruplar arası	9,208	2	4,604	7,537	,001*	Önlisans (X=2,98) ile Lisans (X:2,41) ve Yüksek Lisans (X : 2,33) arasında
	Grup içi	324,329	531	,611			
	Toplam	333,537	533				
Bakım ve Güvenlik	Gruplar arası	11,847	2	5,924	8,372	,000*	Önlisans (X=3,85) ile Lisans (X: 3,24) ve Yüksek Lisans (
	Grup içi	375,736	531	,708			
	Toplam	387,583	533				

Abidin DAĞLI - Gülsen GENÇDAL

							X : 3,08) arasında
Öğretim alanları	Gruplar arası	12,380	2	6,190			Önlisans (X=3,40) ile Lisans (X: 2,74) ve Yüksek Lisans (X : 2,66) arasında
	Grup içi	271,717	531	,512	12,097	,000*	
		284,097	533				
	Toplam						
Genel görünüm	Gruplar arası	10,845	2	5,423			Önlisans (X=4,16) ile Lisans (X: 3,55) ve Yüksek Lisans (X : 3,48) arasında
	Grup içi	292,422	531	,551	9,847	,000*	
		303,267	533				
	Toplam						
Toplam ölçek	Gruplar arası	10,888	2	5,444			Önlisans (X=3,52) ile Lisans (X: 2,91) ve Yüksek Lisans (X : 2,82) arasında
	Grup içi	261,902	531	,493	11,038	,000*	
		272,791	533				
	Toplam						

Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Bazı
Değişkenlere Göre İncelenmesi

Tablo 4’de görüldüğü gibi, öğrenim durumuna göre öğretmenlerin buldukları okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algıları tüm boyutlarda ve ölçek toplamında anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Farkın kaynağını tespit etmek için yapılan Tukey testi sonucunda anlamlı farkın önlisans mezunları ile lisans mezunları ve yüksek lisans mezunları arasında olduğu ve önlisans mezunu öğretmen algılarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

4. Tartışma

Bu bölümde, araştırma sonuçları yorumlanmış ve araştırma konuları ile ilgili alan yazındaki diğer çalışmaların sonuçları ile ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

Bu çalışmada, *“kamu ilkokullarında görevli öğretmenlerin buldukları okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algılarının bazı değişkenlere göre anlamlı bir fark oluşturup oluşturmadığı”* incelenmiştir. Ölçeğin genelinde öğretmenlerin okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algıları *“Kısmen Yeterli”* düzeyinde saptanmıştır. Öğrenciler zamanlarının önemli bir kısmını okul binaları ve sınıflarda geçirmektedirler. Dolayısıyla eğitim ve öğretim ortamlarının, öğrencilerin her yönden kendilerini rahat ve huzur içinde hissedecekleri yerler olması gerekir. Fiziksel ve psikolojik yönlerden öğrencilerin kendilerini rahat hissetmedikleri ortamlarda etkili eğitim ve öğretim gerçekleştirilemez (Işık, 2014: 62). İyi tasarlanmış eğitim ortamları, öğretmen ve öğrenciler arasındaki ilişkiyi etkileyen yaşanılır bir çevre oluşturmaktadır. Nitelikli eğitimin iskeleti olarak kabul edilen eğitim ortamları, eğitime katkı sağlayabileceği gibi diğer taraftan eğitimi engelleyici bir rol de üstlenebilmektedir (Cohen, Manion ve Morrison, 1996: 342).

Öğretmenlerin algılarına göre okul binalarının fiziksel koşulları ile ilgili ortalaması en yüksek olan ilk üç madde sırasıyla; (1) “Okul binasından bahçeye ulaşılabilirlik ($\bar{X}=3,96$; Oldukça Yeterli)”; (2) “Sınıflardaki ısı düzeyinin uygunluğu ($\bar{X}=3,74$; Oldukça Yeterli)” ve (3) “Pencerelerden doğal ışık alınabilmesi ($\bar{X}=3,66$; Oldukça Yeterli)” ve “Sınıf kapılarının genişliği ($\bar{X}=3,66$; Oldukça Yeterli)” dır. Görüldüğü gibi, öğretmen algılarına göre bu maddelerin tümünün ortalaması da “Oldukça Yeterli” düzeyindedir. Sınıflardan açık alanlara kolay erişim, çocukların çevre ile yakın temas halinde olmalarına ve fiziksel aktivitelere katılmalarına izin verir. Açık alanlar; spor, okul bahçeleri, açık hava etkinlikleri için açık veya üstü kapalı yerler, açık performans alanları, geniş koridorlar ve avlular, gölgelikler, oyun çatıları ve kapalı arka bahçeler için oyun bahçesi olarak tasarlanabilir (UNICEF, 2009:5). Gün ışığı ve doğal havalandırmadan maksimum düzeyde yararlanılmalı ve enerji tasarrufu sağlanmalıdır. Aydınlatma, havalandırma, ses ve ısı konforu başarılı bir eğitim için ön koşuldur. Çevre dostu malzemelerle, etkin ısıtma, havalandırma ve nem kontrolü kullanıcıya taze, temiz hava ve rahat bir iç ortam hazırlar (MEB., 2015).

Öğretmenlerin algılarına göre, okul binalarının fiziksel koşulları ile ilgili ortalaması en düşük olan ilk üç madde ise sırasıyla; (1) “Sanat eğitimi (müzik, resim, teknoloji ve tasarım, ...) için sınıflar ($\bar{X}=1,81$; Yetersiz)”, (2) “Fen/bilim eğitimi için sınıflar ($\bar{X}=1,83$; Yetersiz)” ve (3) “Her bir öğrencinin kişisel eşyaları için tasarlanmış yerler ($\bar{X}=1,83$; Yetersiz)”dir. Görüldüğü gibi, araştırma sonucuna göre her üç maddenin dereceleri de “Yetersiz” düzeyindedir. 31/ 07/ 2009 tarih ve 27305 Sayılı Resmi Gazetede ifade edildiği üzere (madde 71) “Okul veya kurumlarda resim ve müzik odası veya derslikleri oluşturulmalı, bu oda veya dersliklerde; resim, müzik ile ilgili kitap, araç, gereç, doküman ve malzeme bulundurulmalıdır”. Öte yandan Yılmaz’ın (2009: 292) da ileri sürdüğü

Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Bazı
Değişkenlere Göre İncelenmesi

gibi, binanın içinde dersliklerin yanı sıra en az bir fen ve bir de bilgisayar laboratuvarı ve kütüphane olmalıdır. “Her öğrenci için derslik malzemeleri veya kitap dolabı ile kıyafetlerinin konulabileceği dolaplar olmalı ve bu dolaplar sınıf içinde veya dışında planlanmalıdır (MEB., 2015).

Öğretmenlerin algılarına göre “*öğrenciler için ayrılan alanlar*” boyutu ile ilgili “her bir öğrencinin kişisel eşyaları için tasarlanmış yerler” ve “yemek yemek için bina içinde alanlar” maddelerinin en düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu bulgudan hareketle, okul binalarının fiziksel koşulları tasarımında her bir öğrencinin kişisel eşyaları için tasarlanmış yerlerin ve yemek yemek için bina içinde alanların dikkate alınmamış olduğu ve bu ortamların tasarlanmasının göz ardı edildiği çıkarımı yapılabilir. Bu nedenle, yeni okul binalarının fiziksel koşullarının tasarımında bu ihtiyaçların karşılanmasına, daha önceden yapılan yani hâlihazırdaki binalar için de bazı ek departmanlar yapılarak bir an önce bu ihtiyaçların giderilmesine çaba gösterilmelidir.

Öğretmenlerin algılarına göre, “*bakım ve güvenlik*” boyutu ile ilgili “okul binasında geri dönüşüm kutuları” ve “sınıfların bakımı ve temizliği” maddeleri en düşük düzeyde saptanmıştır. Bu bulgudan hareketle, öğretmen algılarına göre okul binalarında temizliğin ve çevreye duyarlılığın yetersiz düzeyde kaldığı ve bu konuda iyileştirme sürecinin başlatılması gerektiği çıkarımı yapılabilir. Ayrıca, öğretmenlerin okullarında bakım ve temizliğe yeterince önem verilmediği algısına sahip oldukları söylenebilir. Oysa Erden’in (1998: 60) dediği gibi, okul binaları genel görünüşüyle çocuğa güven vermeli, temiz, bakımlı ve sağlam olmalıdır.

Öğretmenlerin algılarına göre, “*öğretim alanları*” boyutu ile ilgili “sanat

eğitimi (müzik, resim, teknoloji ve tasarım, ...) için sınıflar” ve “fen/bilim eğitimi için sınıflar” maddeleri en düşük düzeyde saptanmıştır. Bu bulgudan hareketle, bilimsel ve sanatsal alanlarda okul binalarının yeterli niteliklere sahip olmadığı çıkarımı yapılabilir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, binanın içinde dersliklerin yanı sıra, en az bir fen ve bir de bilgisayar laboratuvarı ve kütüphane olmalıdır.

Öğretmenlerin algılarına göre, “*genel görünüm*” boyutu ile ilgili tüm maddelerin oldukça yeterli düzeyde olduğu, ancak “okul binasının görsel çekiciliği” maddesinin “Kısmen Yeterli” düzeyinde olduğu saptanmıştır. Bu bulgudan hareketle, öğretmenlerin okul binalarının dış görünümünden çok memnun olmadıkları söylenebilir. Benzer bir araştırmada (Kaplan, 2014: 53), okul binasının dış görseiliği, çevresindeki binalarla uyumu, bulunduğu bölgeye uyumu, yerel halka çekici gelmesi ve görüntüsü ile yerel eğitime katkıda bulunması konularındaki öğretmen görüşlerinin birbirine çok yakın olduğu, ancak olumsuz düşünenlerin sayıca fazla olduğu saptanmıştır.

Öğretmenlerin okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algıları arasında cinsiyete göre sadece “*bakım ve güvenlik*” boyutu ve tüm ölçek için anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir. Hem *bakım ve güvenlik* boyutunda hem de ölçek toplamında erkek öğretmen algılarının kadın öğretmen algılarından daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu durumda, erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere göre okulların fiziksel koşullarının yeterliğine ilişkin algılarının daha olumlu olduğu anlaşılmaktadır. Bu farklılık da okullardaki mimari yapının kadın öğretmenlerin beklentilerini karşılamadığı, bununla birlikte toplumsal rollerinin getirdiği sorumluluklar ile birlikte okul yaşamında daha etkin olmayı hedefleyen kadın öğretmenler bir taraftan öğretmenlik diğer taraftan annelik rolüne sahip olduklarından “okul binası içinde ve okul bahçesinde güvenlik,

Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Bazı
Değişkenlere Göre İncelenmesi

merdiven basamaklarının yüksekliği, sınıf kapılarının genişliği, tuvaletlerin, sınıfların ve okul bahçesinin bakım ve temizliği” gibi öğrencilerin güvenlik ve sağlıklarını tehdit edecek unsurların bertaraf edilmesi noktasında daha hassas oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Öğretmenlerin okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algıları, medeni duruma göre tüm boyutlarda ve ölçek toplamında anlamlı bir şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Tüm boyutlarda ve ölçek toplamında evli öğretmenlerin bekâr öğretmenlere göre daha olumlu bir algıda oldukları tespit edilmiştir. Genellikle bekar öğretmenler evli öğretmenlere göre daha gençtir ve bu durumun meslekte daha yeni olan öğretmenlerin, yeni eğitim sistemi doğrultusunda yetişmelerinden ve yeni eğitim sisteminin gereksinimlerine bağlı olarak okul binaları hakkındaki beklentilerini haklı olarak yükseltmesinden kaynaklanmış olabilir.

Öğretmenlerin okul binalarının fiziksel koşullarına ilişkin algıları öğrenim durumlarına göre tüm boyutlarda ve ölçek toplamında anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Farkın kaynağını tespit etmek için yapılan Tukey testi sonucunda anlamlı farkın önlisans mezunları ile lisans mezunları ve yüksek lisans mezunları arasında olduğu ve önlisans mezunu öğretmen algılarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durumda, önlisans mezunu öğretmenlerin okul binalarının fiziksel koşullarının yeterliğine ilişkin algılarının daha olumlu olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. İnce ve Gül’ün (2005:67,68) dediği gibi, “çalışanın eğitim düzeyi artıçça örgütün gerçekleştirebileceğinden daha fazla beklentileri ortaya çıkmaktadır”.Bu durum, eğitim düzeyinin artmasıyla beklentilerin ve farkındalığın da paralel bir şekilde arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Öğrenme ortamları; kolektif becerilerin, bilgi ve uygulamaların öğretildiği, şekillendirildiği ve paylaşıldığı ortamlardır. Rahat, konforlu ve yaratıcılığı besleyen öğrenme ortamları, ortamda bulunanları güdülerken olumsuz ve güvenliği zayıf ortamlar, kişiler üzerinde olumsuzluk yaratabilir. Okullar, sadece eğitim- öğretimin yapıldığı yerler değil, aynı zamanda okul üyelerinin günün önemli bir kısmını geçirdikleri yaşam alanlarıdır. Kısaca okullar yaşanılan yerlerdir ve bu nedenle insan gereksinimlerine en uygun şekilde biçimlendirilmeli ve kullanılmalıdır (Çağlayan, 2014: 174, 175). “Becher’in (1993: 37-41) dediği gibi, fiziksel ortamı oluşturan her değişken, eğitime destek de olabilir engel de olabilir”. Bu nedenle, okulun fiziksel yapısı, görünüşü, kullanım biçimi ve sağlık koşullarına uygun olması yönleriyle çekici olması gerekir. Çünkü temiz, bakımlı ve iyi donanımlı olan okullar, yalnız çalışanların moralini değil, onların davranışlarını da etkiler (Johnson, 1990: 67).

5. Öneriler

Aşağıda “uygulayıcılara” ve “araştırmacılara” yönelik öneriler yer almıştır.

5. 1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Araştırmada, öğretmenlerin okul binalarının fiziksel koşullarına yönelik algılarının genel ortalaması “*Kısmen Yeterli*” düzeyinde saptanmıştır. Bunu “*Tamamen Yeterli*” düzeyine yükseltebilmek için genel bütçeden ödenek ayırmaya çaba sarf edilmelidir. Bununla birlikte, öğretmenlerin mesleki ve örgütsel alandaki isteklerinin dikkate alınıp, bu beklentiler doğrultusunda okul binalarının fiziki koşullarının iyileştirilmesine çalışılmalıdır.

Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Bazı
Değişkenlere Göre İncelenmesi

2. Araştırmada, öğretmenlerin okul binalarının fiziksel koşullarına yönelik algıları ile ilgili en düşük ortalamaya sahip ilk üç madde ise sırasıyla; “*Sanat eğitimi (müzik, resim, teknoloji ve tasarım,...) için sınıflar*”, “*Fen/bilim eğitimi için sınıflar* ” ve “*Her bir öğrencinin kişisel eşyaları için tasarlanmış yerler*” olup, her üç madde de “Yetersiz” düzeyinde saptanmıştır. Bu nedenle, öncelikle bu eksikliklerin hızlı bir şekilde giderilmesine öncelik verilmelidir.

3. Okul binaları tasarımında disiplinler arası bir yaklaşımla; mimarlar, üst düzey eğitim yöneticileri, okul yöneticileri, çevre bilimciler, öğretmenler ve öğrenciler gibi birçok paydaşın katılımı sağlanmalıdır.

5. 2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Benzer araştırmalar diğer öğretim kademelerinde de yapılabilir.
2. Nitel araştırma yöntemleri kullanılarak benzer araştırmalar yapılabilir.
3. Okul binalarının fiziksel koşullarının öğrenci başarısına etkisi araştırılabilir.
4. Benzer çalışmalar kamu ve özel okullar karşılaştırılarak yapılabilir.
5. Benzer araştırmalar okul yöneticilerinin görüşlerine dayalı olarak yapılabilir.

KAYNAKÇA

Akbaba, A. ve Turhan, M. (2016). İlköğretim okul binalarının fiziksel sorunlarına ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi (Van iliörneği). *KTÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, 341-357.

Aksu, Ö. ve Demirel, Ö. (2011). Trabzon kenti ilköğretim okul bahçelerinde tasarım ve alan kullanımları. *SDÜ Orman Fakültesi Dergisi*,

12, 40-46.

Alexander, R. J. (2001) *Culture and pedagogy: International comparisons in primary education*. Oxford: Blackwell Publishing.

Aydın, M. (2014). *Eğitim yönetimi*. Ankara. Gazi Kitabevi.

Başaran, İ.E. (1984). *Yönetime giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Başaran, İ.E. (1993). *Türkiye eğitim sistemi*. Ankara: Gül Yayınevi.

Bursalıoğlu, Z. (2015). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem Akademi.

Becher, R. (1993). The Aesthetic classroom environment and student attitude toward school. *Dissertation Abstracts International*,53(9), 37-41.

Blyth, A., Almeida, R., Forrester, D., Gorey, A. & Hostens, G. (2012). *Modernising secondary school buildings in portugal*. Paris OECD Publishing.

Celep, C. (2008). Öğrenme ortamı olarak okul ve sınıf. *Eğitime Bakış*, 3-9. (http://vizyon21y.com/documan/Egitim_Ogretim/Egitim/Egitim_Teknoloji_si/Ogrenme_Ortami_Olarak_Okul_ve_Sinif.pdf). Erişim Tarihi: 28.05.2018.

Cellini, S., Ferreira, F. & Rothstein, J. (2010). The value of school facility investments: Evidence from a dynamic regression discontinuity design. *The Quarterly Journal of Economics*,125 (1),215-261.

Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Bazı
Değişkenlere Göre İncelenmesi

Cheng, Y.C. (1994). Classroom environment and student affective performance: An effective profile. *Journal of Experimental Education*, 62 (3),221-239.

Cohen, L, Manion, L. & Morrison, K. (1996). *A Guide to teaching practice*. London: Routledge.

Çağlayan, E. ve Yılmaz, E. (2011). *Okul binası değerlendirme ölçeği geçerlik ve güvenilirlik çalışması. yayınlanmamış araştırma raporu*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

Çağlayan, E. (2014). *Okul binaları ve örgüt iklimi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Diñç, P. ve Onat, E. (2002). Bir ilköğretim yapısının bina programı ve tasarımı bağlamında değerlendirilmesi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 17 (3),35-55.

Erden, M. (1998). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. İstanbul: Alkim Yayınları.

Ergun, T. (1981). *Türk kamu yönetiminde önderlik davranışı*. Ankara: Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları.

Erman, O. ve Ayalp-Gümüşburun G. (2012). Okul yapılarında mimari karakterin rolü. *Güney Mimarlık Dergisi*, (9),23-28.

Earthman, G. I. (2002). *School facility conditions and student academic achievement*. Virginia. Polytechnic Institute and State University.https://nctaf.org/wp-content/uploads/ucla_2002_article.pdf
Erişim Tarih: 28. 05. 2018.

George, D.&Mallery, M. (2010). SPSS for windows step by step:

A Simple guide and reference, 17.0 update (10e.) Boston: Pearson Education India.

Gök, H. ve

Gürol, M. (2002). Zaman ve ergonomik açıdan ilköğretim okul binalarının kullanım durumu (Elazığ İli Örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(2), 263- 273.

Gündoğdu, A. (2008). Kayıp iklim. *Eğitime Bakış. Eğitim Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi*, 4 (11), 1-3.

Harner, D. P. (1974). Effects of thermal environment on learning skills. *CEFP Journal*, 12 (2), 4-6.

Işık, H. (2014). Öğrenme ortamlarının fiziksel düzeni. *Sınıf yönetimi* (Editörler: Mehmet Şişman ve Selahattin Turan). Ankara: Pegem Akademi.

İnce, M. ve Gül, H. (2005). *Yönetimde yeni bir paradigma: Örgütsel bağlılık*. Konya: Çizgi Kitabevi.

Johnson, S. M. (1990). *Teachers at work. Achieving success in our schools*. Basic Book Inc. New York.

Kangas, M. (2010). Finnish children's views on the ideal school and learning environment. *Learning Environment Research*, 13 (3), 205–223.

Kaplan, C. (2014). *Okul binalarının fiziksel yeterliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

Kaptan, S. (1991). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Rehber yayınevi.

Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Bazı
Değişkenlere Göre İncelenmesi

Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

Leemans, G. (2009). Monitoring the quality of school buildings in Belgium's Flemish community, *CELE Exchange, Centre for Effective Learning Environments*, 2009/08, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/220808504374> Erişim Tarihi: 28.05. 2018

Lemasters, L. K. (1997). Asynthesis of studies pertaining to facilities, student achievement, and student behavior (Doctoral dissertation Virginia Tech). <https://vtechworks.lib.vt.edu/handle/10919/29503> Erişim Tarihi: 28.05. 2018

Lyons, J. B. (2001). Do school facilities really impact a child's education. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED458791.pdf> Erişim tarihi: 23.09. 2017.

MEB. (2015). *Eğitim yapıları asgari tasarım standartları kılavuzu* (http://resadiye.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_06/28104943_2015_Egitim_Yapilari_Asgari_Tasarim_Standartlari_Klavuzu.pdf). Erişim Tarihi: 28.05.2018.

Resmi Gazete. (2009). *Milli Eğitim Bakanlığı ortaöğretim kurumları yönetmeliği*. Sayı.27305. (<https://www.otizmvakfi.org.tr/milli-egitim-bakanligi-ortaogretim-kurumlari-yonetmeliği>). Erişim Tarihi: 25.10.2018.

Price, I., Clark, E., Holland, M. & Emerton, C. (2009). *ConditionMatters: Pupilvoiceson the design and condition of secondary schools*. Berkshire: CfBT Education Trust.

Sanoff, H., Clean-Pasalar, AIA & Hashas, M. (2001). *School building assessment methods*. (<http://www.ncef.org/pubs/sanoffassess.pdf>). Erişim Tarihi:28.05.2018.

Schnedier, M. (2002). Do school facilities affect academic outcomes? *National Clearinghouse for Educational Facilities*. Washington, DC. (<https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED470979.pdf>). Erişim Tarihi: 28.05.2018

Scottish Funding Council (2012.) *Matching post-16 estate investment to educational outcomes* (<https://www.ncl.ac.uk/media/wwwnclacuk/cflat/files/matching-post-16-estate-investment.pdf>). ErişimTarihi: 28.05.2018.

Şensoy, S. A. ve Sağsöz, A. (2015). Öğrenci başarısının sınıfların fiziksel koşulları ile ilişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 16 (3), 87-104.

UNICEF, (2009). Chapter 3 location, design and construction. *Manual child friendly schools*. United Nations Children's Fund (UNICEF). (https://www.unicef.org/publications/files/Child_Friendly_Schools_Manual_EN_040809.pdf). Erişim Tarihi: 28.05.2018.

Usta, H. G. ve Şimşek, A. S. (2014). Okul büyüklüğü ile öğrenci başarısı arasındaki ilişkide okul özelliklerinin aracılık etkisi: PISA 2012 Türkiye. (<https://www.researchgate.net/publication/269988139>). Erişim Tarihi: 28.05.2018

Yenice, M. S. (2013). İlköğretim okulları için mekansal yeterlilik analizi (Burdur örneği). *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (H. U. Journal of Education)*, 28 (3), 430-439.

Yılmaz, M. (2009). Okul yapıları. Eğitim hakkı eğitimde haklar uluslararası insan hakları belgeleri ışığında ulusal mevzuatın değerlendirilmesi (Derleyen: Işık Tüzün). İstanbul: Yelken Basım.

Öğretmenlerin Okul Binalarının Fiziksel Koşullarına İlişkin Algılarının Bazı
Değişkenlere Göre İncelenmesi

(<http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/Egitim-Hakk%C4%B1-ve-E%C4%9Fitimde-Haklar.pdf>). Erişim Tarihi: 28.05.2018.

Yılmaz, A. (2012). İlköğretim okullarının fiziksel yapılarının eğitim ve öğretim açısından değerlendirilmesi. *Balıkesir University The Journal of Social Sciences Institute*, 15 (28), 77-107.